

Yttrande	1(11)
2015-12-04	
Dnr: 2015-7.5.2-0003	

Handl. Carl-Johan Wieslander

Utrikesdepartementet

103 39 STOCKHOLM

Betänkandet SOU 2014:83 Sanktionsväxling – effektivare sanktioner på exportkontrollområdet

Inspektionen för strategiska produkters synpunkter i sammanfattning

Lagen om krigsmateriel

Inspektionen för strategiska produkter (ISP) tillstyrker kommitténs förslag när det gäller införandet av sanktionsavgifter för den som underlåter att lämna underrättelse enligt 12 eller 20 b § lagen (1992:1300) om krigsmateriel (KML) eller att lämna uppgifter enligt 15 a, 17 eller 20 c § samma lag.

ISP tillstyrker att underlåtelser att lämna redovisning av marknadsföring enligt 11 § KML bör omfattas av sanktionsavgift men avstyrker att övriga överträdelser som omfattas av straffbestämmelsen enligt 27 § första stycket 4 KML bör omfattas av sanktionsavgift.

ISP avstyrker kommitténs förslag när det gäller införandet av sanktionsavgifter för överträdelser som omfattas av straffbestämmelsen enligt 27 § första stycket 6 KML.

ISP tillstyrker att myndigheten bör få i uppgift att besluta om sanktionsavgift enligt KML.

ISP avstyrker att myndigheten ska kunna besluta om förelägganden enligt KML. För det fall regeringen trots ISP:s avstyrkande ändå skulle föreslå en rätt för myndigheten att kunna förelägga avstyrker myndigheten kommitténs förslag att dessa alltid *ska* förenas med vite, utan i stället bör myndigheten i så fall *få* en möjlighet att förena ett föreläggande med vite. ISP avstyrker vidare att ett system med varning införs i KML.

Yttrande	2(11)
Dnr: 2015-7.5.2-0003	

ISP tillstyrker kommitténs förslag i KML när det gäller införande av tillståndskrav för statliga myndigheter och för den som tillhandahåller krigsmateriel till statlig myndighet samt att ISP ska ha tillsyn över dessa.

ISP är av uppfattningen att tillståndskrav bör införas i KML för tillhandahållande av tekniskt bistånd i Sverige och föreslår att frågan blir föremål för ytterligare utredning.

ISP föreslår att undantaget för statliga myndigheter att utan tillståndskrav enligt 10 § KML få bedriva militärt inriktad utbildning bör tas bort.

Lagen om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd

ISP tillstyrker kommitténs förslag när det gäller införandet av sanktionsavgift för den som bryter mot straffbestämmelsen enligt 22 § första stycket 7 lagen (2000:1064) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd (PDA-lagen) genom att åsidosätta sin uppgiftsskyldighet enligt artikel 22.10 i rådets förordning (EG) nr 428/2009.

ISP avstyrker kommitténs förslag när det gäller införandet av sanktionsavgifter genom överträdelser av straffbestämmelserna enligt 22 § första stycket 2–6 PDA-lagen.

ISP tillstyrker att myndigheten bör få i uppgift att besluta om sanktionsavgift.

ISP ifrågasätter om det verkligen finns ett behov av att införa ett system för sanktionsavgifter i PDA-lagen för det fall sanktionsavgift endast kommer att omfatta sanktionsavgift för den som åsidosätter sin uppgiftsskyldighet enligt artikel 22.10 i rådets förordning (EG) nr 428/2009.

ISP avstyrker att myndigheten ska kunna besluta om förelägganden enligt PDA-lagen. För det fall regeringen trots ISP:s avstyrkande ändå skulle föreslå en rätt för myndigheten att kunna förelägga avstyrker myndigheten kommitténs förslag att dessa alltid *ska* förenas med vite, utan i stället bör myndigheten i så fall *få* en möjlighet att förena ett föreläggande med vite. ISP avstyrker vidare att ett system med varning införs i PDA-lagen.

ISP tillstyrker att det i PDA-lagen införs en möjlighet att förena ett tillstånd med villkor.

Yttrande	3(11)
Dnr: 2015-7.5.2-0003	

Sanktionsavgiftens storlek

ISP föreslår att myndigheten får en möjlighet att fastställa sanktionsavgiftens storlek till ett lägre belopp än vad kommittén föreslår samt att en möjlighet införs för myndigheten att diversifiera en sanktionsavgifts storlek till ett belopp som avspeglar ett företags storlek.

Möjlighet att jämka avgiften vid överträdelser som är ringa

ISP tillstyrker i och för sig kommitténs förslag att en sanktionsavgift framöver bör kunna fastställas för överträdelser som i dag utgör ringa brott. ISP föreslår emellertid att det bör finnas en möjlighet för myndigheten att helt eller delvis sätta ned sanktionsavgiften för det fall överträdelsen är ringa.

Resursförstärkning

ISP tillstyrker kommitténs förslag att myndigheten tillförs två årsarbetskrafter (avsnitt 14.4.1).

Kap. 8 Sanktionsväxlingens genomförande

Sanktionsväxling

ISP har ingen erinran mot att en sanktionsväxling genomförs men är av uppfattningen att denna inte bör vara lika omfattande som kommittén föreslår, i enlighet med vad som framgår nedan.

Möjlighet att förena ett tillstånd med villkor

ISP tillstyrker att det i PDA-lagen införs en möjlighet att förena ett tillstånd med villkor.

ISP avstyrker att myndigheten ska kunna besluta om förelägganden och varning

Frågan om det finns ett behov av att i KML och PDA-lagen införa ett system med möjlighet för ISP att kunna besluta om förelägganden har inte utretts av kommittén.

Såväl KML som PDA-lagstiftningen ger redan i dag ISP långtgående möjligheter att för den kontroll som behövs ta del av handlingar och upplysningar från den som står under myndighetens tillsyn.

Yttrande	4(11)
Dnr: 2015-7.5.2-0003	

Enligt 20 § KML ska den som har tillstånd enligt 3 eller 4 § eller den som är certifierad enligt 10 a § på begäran av Inspektionen för strategiska produkter lämna de upplysningar och handlingar som behövs för kontrollen samt lämna inspektionen tillträde till de lokaler där verksamheten bedrivs. Inspektionen har rätt att anlita biträde från andra statliga myndigheter i sin tillsyn.

Enligt 16 § första stycket PDA-lagen har Inspektionen för strategiska produkter rätt att på begäran få de upplysningar och handlingar som behövs för kontroll av den som för överföring inom Europeiska unionen, för transitering eller för export tar befattning med produkter med dubbla användningsområden eller av den som tillhandahåller förmedlingstjänster när det gäller sådana produkter eller av den som ger tekniskt bistånd. Enligt andra stycket samma paragraf har tillsynsmyndigheten rätt att få tillträde till lokaler där den som avses i första stycket bedriver sin verksamhet. Det gäller dock inte utrymme som utgör någons bostad. Enligt tredje stycket den nämnda paragrafen ska polismyndigheten lämna den hjälp som behövs för att tillsynen ska kunna genomföras. Tillsynsmyndigheten får begära hjälp även av andra statliga myndigheter för sin tillsyn.

När det gäller den som omfattas av sådan deklARATIONSSKYLDIGHET (13 § PDA-lagen) som föranleds av 1993 års konvention om förbud mot utveckling, produktion, innehav och användning av kemiska vapen samt om deras förstöring (SÖ 1993:28) finns en särskild bestämmelse om skyldighet att lämna upplysningar och handlingar som kan behövas för kontroll av deklARATIONEN (14 § PDA-lagen). Bestämmelsen ger Inspektionen för strategiska produkter rätt till tillträde till de områden, lokaler och anläggningar där sådan verksamhet bedrivs som omfattas av deklARATIONSSKYLDIGHETEN och myndigheten får där göra undersökningar och ta prover. Detta gäller dock inte utrymme som utgör någons bostad. Polismyndigheten ska lämna den hjälp som behövs för att kontrollen ska kunna genomföras.

I de ärenden som handläggs enligt KML och PDA-lagen begär ISP årligen tusentals kompletteringar av upplysningar och handlingar av varierande slag. En del kompletteringar är av mycket enkel beskaffenhet, t.ex. en begäran om vilken ML-kategori enligt bilagan till förordningen (1992:1303) om krigsmateriel som en viss sorts krigsmateriel tillhör, medan andra kan vara mer omfattande och innebära att myndigheten vill ta del av en handling, t.ex. ett bakomliggande köpekontrakt. Såvitt ISP känner till har den som har fått en begäran om komplettering inte i något enskilt fall sedan myndighetens inrättande 1996 vägrat myndigheten att ta del av handlingen eller vägrat att lämna upplysningar. En förklaring till detta är att den som står under ISP:s tillsyn ofta har ett egenintresse av att lämna handlingar eller upplysningar till myndigheten, eftersom denne t.ex. inte vill att handläggningstiden

Yttrande	5(11)
Dnr: 2015-7.5.2-0003	

för en ansökan om tillstånd i onödan drar ut på tiden. För det fall den som omfattas av tillsynsskyldigheten skulle vägra att till ISP lämna de begärda upplysningarna eller handlingarna finns enligt ISP:s bedömning redan i dag tillräckliga möjligheter för myndigheten att ändå få ta del av upplysningarna och handlingarna genom de nämnda bestämmelserna.

Enligt ISP:s bedömning talar detta med styrka för att nuvarande regler om myndighetens rätt att få ta del av handlingar och upplysningar är till fyllest. Något behov av att därutöver få en möjlighet att förelägga finns inte. ISP avstyrker därför kommitténs förslag i denna del.

För det fall regeringen trots ISP:s avstyrkande ändå skulle föreslå en rätt för myndigheten att kunna förelägga avstyrker myndigheten kommitténs förslag att dessa alltid *ska* förenas med vite, utan i stället bör ISP i så fall *få* en möjlighet att förena ett föreläggande med vite. Som nämnts begär ISP varje år tusentals kompletteringar från företag och myndigheter som omfattas av myndighetens tillsyn. Ett förfarande där tusentals årliga förelägganden *ska* förenas med vite skulle utgöra ett mycket omfattande arbete som skulle kräva en resursförstärkning till ISP med ett flertal handläggare enbart för att hantera dessa vitesförelägganderärenden. Nyttan av en sådan resursförstärkning skulle vara ytterst begränsad med hänsyn till att ISP redan har möjlighet att för kontroll ta del av handlingar och upplysningar från den som står under myndighetens tillsyn. Dessutom skulle all ärendehantering där kompletteringar sker ta betydligt längre tid. Enligt lagen (1985:206) om viten ska t.ex., när vite föreläggs, ett belopp fastställas som med hänsyn till vad som är känt om adressatens ekonomiska förhållanden och till omständigheterna i övrigt kan antas förmå denne att följa det föreläggande som är förenat med vitet (3 §, det finns också en möjlighet att förelägga ett vite med löpande vite enligt 4 § samma lag). Ett sådant förfarande tar naturligtvis tid och resurser i anspråk för det fall det *ska* göras i varje föreläggande.

Enligt ISP:s bedömning finns inte någon anledning att införa varning som sanktionsform. Återkallelseinstrumentet används relativt sällan. Enligt ISP:s bedömning skulle myndigheten inte ha någon nytta av och förmodligen aldrig använda sig av instrumentet varning. Något behov av att införa sanktionsformen varning finns således inte. Av detta skäl avstyrker ISP ett införande av varning som sanktionsform.

Yttrande	6(11)
Dnr: 2015-7.5.2-0003	

Kap. 9 Vilka straffsanktioner bör ersättas av sanktionsavgift?

Utgångspunkt

En utgångspunkt är enligt ISP:s bedömning att de beslut avseende sanktionsavgift som myndigheten ska fatta måste bygga på en enkel bedömning i varje enskilt fall. Bedömningarna bör inte omfatta svåra straffrättsliga frågor eller i övrigt vara av sådan karaktär som lämpligen prövas i domstol, t.ex. insikten om ett visst förhållande hos den uppgiftsskyldige eller svåra bedömningar och bevisfrågor om den uppgiftsskyldiges uppsåt och oaktsamhet eller eventuell rättsvillfarelse.

Lagen om krigsmateriel

När det gäller 27 § första stycket 4 KML är ISP:s bedömning att huvuddelen av dessa situationer har ett så pass högt skyddsintresse att sanktionen bör vara straffrättslig, t.ex. om någon bryter mot ett villkor som har meddelats med stöd av 13 § KML (svensk kontroll över krigsmaterieföretagen), bryter mot en kontroll- och ordningsbestämmelse som rör referensvapen eller bryter mot ett villkor att krigsmateriel som har förts ut för en demonstration till ett annat land ska återinföras till Sverige. Dessutom kan i dessa fall ganska svåra bedömningar och bevisfrågor vara för handen, vilket gör att sanktionsavgift i dessa fall enligt ISP:s bedömning är mindre lämplig som sanktion. ISP avstyrker av dessa skäl i huvudsak att sanktionsavgift införs när det gäller 27 § första stycket 4 KML. I ett avseende tillstyrker dock ISP att ett förfarande som torde omfattas av den nämnda straffbestämmelsen bryts ut och i stället omfattas av sanktionsavgift. Det rör sig om underlåtelse att till ISP inkomma med en redovisning av marknadsföring enligt 11 § KML. Den bestämmelsen är likartad med 12 § KML (skyldighet att underrätta om anbud eller avtal) på så sätt att regeringen i förordningen (1992:1303) om krigsmateriel har meddelat föreskrifter om när redovisningen respektive underrättelsen ska ges in till ISP och att myndigheten i det enskilda fallet får besluta om undantag från skyldigheten.

När det gäller 27 § första stycket 6 KML skulle också ganska svåra bedömningar och bevisfrågor kunna vara för handen i det enskilda fallet, vilket gör att sanktionsavgift i detta fall enligt ISP:s bedömning är mindre lämplig som sanktion. ISP avstyrker därför att sanktionsavgift införs när det gäller 27 § första stycket 6 KML.

ISP tillstyrker kommitténs förslag när det gäller införandet av sanktionsavgifter för den som underlåter att lämna underrättelse enligt 12 eller 20 b § KML eller att lämna uppgifter enligt 15 a, 17 eller 20 c § samma lag. ISP föreslår som nämnts att